

**Тарбияи ватандӯстӣ - омили ташаккул ва рушди худшиносии
миллӣ**

Давлиёрова Сафаргул Тешаевна,
номзади илмҳои фалсафа, дотсент, ходими пешбари илмии шуъбаи
Осиёи Марказии Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва
Аврупои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. Суроға: 734025,
Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 33.Тел.:985294097,
E-mail: dsafargul@mail.ru

Дар мақола оид ба аз овони наврасӣ дар ҷавонон тарбия намудани ҳисси ватандӯстӣ, эҳтиром ба арзишҳои миллӣ, ҳимояи манфиатҳои Ватан, хизмати содиқонаю фидокорона ба халқу ватан аз вазифаҳои муҳимтарин дар низоми таълиму тарбия ва ҷомеаи шаҳрвандии кишвар сухан меравад. Инчунин дар замири ҷавонон тарбия намудани ҳисси ватандӯстӣ ва ташаккулу рушди худшиносии миллӣ метавонад бар зидди таҳдидҳои замони муосир ҳамчун қувваи бузурги ҳимояи ватану таърихи он ва рӯҳияи шикастнопазири миллат хизмат намояд. Аммо аз ҷониби ҷавонон пайваста дарк карда натавонистани хавфу хатари терроризм дар ҷаҳони мутамаддин ба раванди таълиму тарбия, сатҳи фарҳанг, эҳтирому садоқат таъсири манфӣ мерасонад.

Калидвожаҳо: ҷавонон, тарбияи ватандӯстӣ, худшиносии миллӣ, ҳифзи манфиатҳо, мактаби шучоат, масъулияти шаҳрвандӣ.

Имрӯз, ки Тоҷикистони соҳибистиқлол давлати демокративу ҳуқуқбунёд ва дунявӣ эътироф шудааст, тарбияи ватанпарастӣ ва таҳкими ҳувияти миллии ҷавонон муҳимтарин воситаи ҳаракатдиҳандаи пешрафти ҷомеа ба ҳисоб меравад. Ватандӯстии ҷавонон дар шароити кунунӣ аз шинохти мавқеи таърихӣ худ, мавқеи имрӯза ва ояндаи миллати худ ҳамчун узви ҷудонопазири ҷомеаи ҷаҳонӣ иборат мебошад, ки хусусиятҳои рӯҳиву равонии аъзои ҷомеа ва ифтихори созандагии миллиро инъикос менамояд. Ҳисси ватандӯстӣ, ки яке аз рукнҳои ҳувияти миллии мардуми тоҷик аст, омили асосии эмин нигоҳ доштани ҷавонон аз таҳдидҳои замони муосир ба ҳисоб меравад. Аз ҳамин рӯ, маҳз ватандӯстӣ метавонад бар зидди таҳдидҳои замони муосир ҳамчун қувваи бузурги ҳифзи ватану таърихи он ва рӯҳияи шикастнопазири миллат таъдил ёбад [1].

Воқеан ҳам, тарбияи ватандӯстӣ - фаъолияти мурағаб ва мақсадноки мақомоти ҳокимияти давлатӣ, худидоракунии шахрак ва деҳот, ташкилотҳои (иттиҳодияҳои) ҷамъиятӣ, оила ва шаҳрвандон буда, барои ташаккули ҳисси баланди ватандӯстӣ дар тафаккури шаҳрвандон, ҳиссиёти садоқат ба Ватан, омода будан ба адои қарзи шаҳрвандию уҳдадорӣҳои конституционӣ барои ҳимояи манфиатҳои Ватан нигаронида шудааст. Аз ин ҷост, ки тарбияи шаҳрвандӣ - ватандӯстӣ - маҷмӯи тадбирҳои шинохта шудааст, ки баҳри дар тафаккури шаҳрвандон тарбия намудани дарки зарурати бошууронаи хизмати фидокоронаю беғаразона ба Ватан зимни иҷрои вазифаҳои хизматӣ, меҳнатӣ ва ҷамъиятӣ, муҳаббат ба кишвари маҳбуб, ташаккули фарҳанги ҳуқуқӣ, риояи қонун, ахлоқи ҳамида, фарҳанги умумӣ, мавқеи амиқи шаҳрвандӣ, омодагии доимӣ барои адои қарзи

конституционӣ ва уҳдадорихои шаҳрвандӣ, ифтихор аз дастовард ва анъанаҳои ниёгон равон карда шудааст[4]. Ватандӯстӣ падидаи мураккаби иҷтимоию фарҳангӣ буда, тарбияи ватандӯстӣ ҷузъи таркибии маданияти сиёсии ҷомеа ба ҳисоб меравад[5; 4]. Ҳамзамон, аз ҷониби ҷавонон дарк карда натавонистани хавфу хатари террористӣ дар ҷаҳони мутамаддин ба раванди таълиму тарбия, сатҳи маданият, арҷгузориву содиқият таъсири манфӣ мерасонад.

Боиси тазаккур аст, ки ҷиҳати дар руҳияи ватандӯстӣ тарбия намудани ҷавонон, баланд бардоштани ҳисси ватандӯстии шаҳрвандон ва дарки амиқи худшиносию худогоҳии миллӣ, эҳтиром ба арзишҳои миллӣ ҳангоми таҳияи қонунҳо ба инобат гирифта шуда, дар муқаррароти қонунҳои конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва барномаҳои стратегияҳои давлатӣ асоснок карда мешаванд, аз қабيلي Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон”, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон”, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фармоиши давлатии иҷтимоӣ”, Концепсияи миллии сиёсати ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006 - 2010, Стратегияи давлатии сиёсати ҷавонони Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020, Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстӣ ва таҳкими ҳувияти миллии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022 ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон, ки санаи 16 - уми декабри соли 2022 таҳти рақами №332 ба таъб расидааст.

Мусаллам аст, ки қабули қонуну барномаҳо ва стратегияҳои давлатӣ “талаботи замони муосир буда, амалӣ намудани он аз ҷониби мақомоти салоҳиятдори давлатӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки дар ҳалли мушкилоти ҷомеа саҳмгузор мебошанд, метавонанд монеаҳои мавҷударо рафъ намуда, ба мустаҳкам гардидани ҳисси муҳаббат ба Ватан, ватанпарастӣ, худшиносӣ ва нигоҳдошти ҳувияти миллии ҷавонон мусоидат намояд ва масъулияти онҳоро дар рушди инкишофи кишвар, ҳифзи манфиатҳои умумимилливу умумидавлатӣ баланд бардорад” [1].

Яке аз самтҳои асосии татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, ин тарбияи ҷавонон, аз ҷумла тарбия дар рӯҳияи худшиносии миллий, ватандӯстӣ, эҳтиром ба рамзҳои давлатӣ, масъулияти шаҳрвандӣ, таъмини иштироки онҳо дар рушди фарҳанги миллий ва забони давлатӣ мебошад [3].

Тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон” мақсади тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон аз инҳо иборат аст:

- ташаккул додани айнияти шаҳрвандӣ, сифатҳои баланди ахлоқӣ, ҳувияти миллий, тафаккур ва ҳисси ватандӯстӣ дар ниҳоди шаҳрвандон;

- тарбия намудани шаҳрвандон дар руҳияи муносибати ватандӯстона ба ҷомеа ва давлат дар заминаи ҷаъолияти баланди ҷамъиятӣ, масъулияти шаҳрвандӣ, омодагӣ ва қобилияти хизмат ба Ватан, таҳкиму таъмини манфиатҳои ҳаётан муҳим ва рушди устувори давлат;

- ҳамчун арзишҳои муҳими иҷтимоӣ ва маънавию ахлоқӣ тақвият додани заминаҳои ҳисси шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ дар ҷомеа, ташаккул ва рушди сифатҳои неки шаҳрвандӣ - иҷтимоии насли наврас ва қобилияти аз ҷониби онҳо зоҳир намудани ин сифатҳо дар раванди бунёдкориҳо ба нафъи ҷомеа ва давлат, аз ҷумла дар намудҳои фаъолияте, ки ба таъмини амнияти онҳо алоқаманданд.

Вазифаҳои тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон инҳоянд:

- ташаккули худшиносии миллӣ, муносибати арзанда ба шахсият, ҷомеа, давлат, ғояву арзишҳо, инчунин эҳё ва рушди онҳо;
- ҷалби насли наврас ба низоми арзишҳои иҷтимоию маданӣ, ки таъриху фарҳанги ғанӣ ва ба худ хоси Ватану миллатро инъикос менамояд, дар тафаккури онҳо ташаккул додани арзишҳои олии маънавию ахлоқӣ, маданӣ ва ҳудогоҳӣ, талабот ба рушди минбаъдаи онҳо;
- фароҳам овардани шароити мусоид барои аз ҷониби шаҳрвандон зоҳир намудани ҳисси ватандӯстӣ, адои шоистаи қарзи ҷамъиятию давлатӣ ва ҳарбӣ дар самтҳои гуногуни фаъолият ва муносибат бо назардошти манфиат ва талаботи онҳо;
- тарбияи эҳтиром ба қонун, меъёрҳои ҳаёти ҷамъиятӣ, ҳисси масъулияти иҷтимоӣ ҳамчун сифатҳои муҳими шахс, ки дар ғамхорӣ ба некуаҳволии кишвари худ, таҳким ва ҳифзи он зоҳир мегарданд;
- тарбияи меҳнатдӯстӣ ҳамчун арзиши муҳими зиндагӣ, майли ба манфиати ҷомеа ва давлат меҳнат кардан;
- ташаккули талабот ба рушди маънавию ахлоқӣ, пешбурди тарзи ҳаёти солим, ғамхорӣ ба пиронсолону наздикон, дастгирии муҳити созгор дар коллективи меҳнатӣ [4].

Боиси зикр аст, ки дар моддаи 43-и Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон омада аст: “Ҳифзи Ватан, ҳимояи манфиати давлат, таҳкими истиқлолият, амният ва иқтисоди муқофавии он вазифаи муқаддаси шаҳрванд аст” [2]. Дар ҳамин замина ёдовар шудан ба маврид аст, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Пайём ба Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии мамлакат “Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ” ки санаи 23- юми декабри соли 2022 ироа гардид, чунин зикр намуданд: “Мо бо ҷавонони кишвари худ ифтихор дорем, зеро онҳо дар рушди давлат ва ободии Ватан фаъолона саҳм мегузоранд, марзу буми сарзамини аҷдодиро ҳимоя мекунанд, ватандӯсту ватанпарвар, бонангу номусанд ва ба халқу давлати Тоҷикистон содиқ мебошанд” [6; 39].

Метавон худоса намуд, ки ватандӯстӣ рӯкни асосии худшиносии миллӣ буда, худшиносии миллӣ дар навбати худ наҷотбахшандаи миллат аз гирдобу тӯфони пурпечу тоби ҷаҳонишавӣ маҳсуб меёбад. Дар ҳар даври замон хизмат ба Ватан яке аз мактабҳои ҷавонмард ба шумор рафта, ҷавонони худшиносии миллатро мебояд, ҳатман дар ин мактаби шуҷоат мардонагӣ омӯхта “аз хатоҳои гузашта бояд сабақ омӯзанд” [7;86] ва дар хотир бояд дошт, ки “тартиби хизмати ҳарбиرو қонун муайян мекунад” [2].

Дар воқеъ, аз овони наврасӣ дар ҷавонон тарбия намудани ҳисси ватандӯстӣ, эҳтиром ба арзишҳои миллӣ, ҳимояи манфиатҳои Ватан, хизмати содиқонаю фидокорона ба халқу ватан дар таҳкими тарбияи

ватандӯстӣ ва ташаккулу рушди худшиносии миллии нақши босазо мегузорад.

Адабиёт:

1. Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстӣ ва таҳкими хувияти миллии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022. Манбаи электронӣ. <https://www.hgu.tj › upload › files>. Санаи муроҷиат: 07.02.2023с.
2. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Манбаи электронӣ. https://andoz.tj/docs/zakoni/constitution_RT_tj.pdf. Санаи муроҷиат: 23.02.2023
3. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон. 28.06.2011, №716. Манбаи электронӣ: <https://majmilli.tj/>. Санаи муроҷиат: 02.03.2023с.
4. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон. 16.12.2022, № 332. Манбаи электронӣ : <http://mmk.tj/content/> Санаи муроҷиат: 20.02.2023с.
5. Қурбонов С.Ҳ. Ватандӯстӣ ва хусусиятҳои хосси он дар раванди ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон). Автореф.дисс. барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ. Душанбе -2019. Саҳ.23
6. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ”. 23 декабри соли 2022. Душанбе: “Шарқи озод”, 2022. - 48с.
7. Эмомалӣ Раҳмонов. Тоҷикистон: чаҳор соли истиқлолият ва худшиносӣ. Душанбе “Ирфон”, 1995. Саҳ.512.

Информация об авторе: Давлиёрова Сафаргул Тешаевна, кандидат философских наук, доцент, ведущий научный сотрудник Отдела Центральной Азии Института изучения проблем стран Азии и Европы национальной академии наук Республики Таджикистан. Адрес: 734025, г. Душанбе, проспект Рудаки 33, тел.: 985294097, **E-mail:** dsafargul@mail.ru

Воспитание патриотизма - фактор формирования и развития национального самосознания

В данной статье речь идет о воспитании чувства патриотизма, уважения к национальным ценностям, защиты интересов Родины, верное и беззаветное служение народу и Родине у молодежи с подросткового возраста, которые являются одними из важнейших задач в системе воспитания, обучения и гражданского общества страны. А также формирование и развитие национального самосознания и патриотизма в сознании молодого поколения может стать великой силой для защиты Родины, ее истории и несокрушимого духа нации от угроз современности. Однако неспособность молодежи постоянно осознавать опасность терроризма в цивилизованном мире негативно скажется на процессе обучения, воспитания, уровне культуры, уважении и лояльности.

Ключевые слова: молодежь, воспитание патриотизма, национальное самосознание, защита интересов, школа мужества, гражданская ответственность.

Information about the author: Davliorova Safargul Teshaevna, Candidate of Philosophical Sciences, Leading Researcher, Central Asian Department, ISPAEC NAST. Address: 33 Rudaki Avenue, Dushanbe, Tajikistan. 734025. Tel: +(992) 985294097

Education of patriotism - a factor in the formation and development national identity

This article is about cultivating a sense of patriotism, respect for national values, protecting the interests of the Motherland, faithful and selfless service to the people and the Motherland among young people from adolescence, which are one of the most important tasks in the system of education, training and civil society of the country. And also the formation and development of national self-consciousness and patriotism in the minds of the younger generation can become a great force for protecting the Motherland, its history and the indestructible spirit of the nation from the threats of modernity. However, the inability of young people to constantly realize the danger of terrorism in the civilized world will negatively affect the process of education, upbringing, the level of culture, respect and loyalty.

Key words: youth, education of patriotism, national identity, protection of interests, school of courage, civic responsibility.